

Рассмотрим правила составления ментальных карт, выделенных Т. Бьюзен [2] и используемых студентами.

1. Одно слово на ветвь. Очень важный момент в структуре карты – одно слово для каждой ветви. Потому что, если у нас одна ветвь, мы можем позволить ей свободно разрастаться по ассоциациям. Отдельное слово для каждой линии дает гораздо больше свободы, больше творчества и больше ясности.
2. Длина ветви. Длина слов определяет длину ветви так, что два слова находятся близко друг к другу, и они связаны друг с другом.
3. Цвет. Исследования Лондонского университета показали, что люди, которые используют цвет и картинки в своем воображении при изучении и запоминании чего-либо, делают это лучше, чем те, кто их не использует.
4. Изображения (картинки). Изображения

должны быть обязательно. А если они не используются, то данную ветвь можно выразить цветом. Важная причина в применении изображений та, что они являются средством взаимодействия между людьми разных языковых групп. Все гении нашего мира – Леонардо да Винчи, Бетховен и др. – применяли картинки и ассоциации. Важно не слово. Именно изображение придает слову особенный смысл.

5. Ясность. Если mind map нарисована ясно, если ее структура красиво организована, то вся карта целиком будет более улавливаема.

Выводы. Таким образом, учитывая все вышесказанное, можно выделить основную особенность использования mind maps: задействуются обе половины мозга, что способствует лучшему усвоению и запоминанию материала, и влечет за собой развитие памяти, внимания, творческого и логического мышления.

Список использованных источников:

1. Бьюзен Т. Научите себя думать! / Т. Бьюзен. – Минск: ООО «Попурри», 2004. – 192 с.: ил., 8 с. дв. вкл.
2. Бьюзен Т. Супермышление / Т. Бьюзен, Б. Бьюзен. – Минск: ООО «Попурри», 2003. – 304 с.: ил., 16 с. вкл.
3. Интеллект-карты: область применения и рекомендации по составлению [Электронный ресурс] – Режим доступа к ресурсу: <http://constructor.ru/uspex/intellekt-karty.html>.

USING MIND MAPS IN EDUCATION

Summary. The use of mind maps in education and everyday life is grounded. The rules of mind maps creation are presented. Some mind maps made were exemplified by first year students of ZNTU, when studying the discipline of «Engineering graphics».

Keywords: *One word, branch, color, image, clarity.*

УДК 37.013

І.ЮЩИШИН: ОСНОВНІ ЗАСАДИ НОВОЇ, НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКОЛИ**Мельник Ірина Миколаївна**кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки педагогічного факультету
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, м.Луцьк
Україна

Анотація. Стаття присвячена висвітленню поглядів галицького педагога ХХ століття І.Ющишина на школу, її роль у суспільстві та в житті дитини. Автор презентує аналіз педагогічної концепції педагога-практика, знавця теорії педагогіки щодо суті національної школи, її змісту, завдань та шляхів реформування на засадах гуманізму й демократизму.

На основі аналізу тлумачень І.Ющишина змісту і завдань національної школи акцентується, що автор ключовим визначає навчання в українській школі рідною мовою, не зменшуючи ролі інших навчальних предметів. Підкреслюється аргументоване розуміння педагогом ролі середовища в житті, навчанні й вихованні учнів. Наголошується на визнанні ним провідної ролі принципу народності у розбудові школи на національних засадах, необхідності формування патріотизму у вихованців, унеможливленні формування шовінізму.

Ключові слова: педагогічна концепція, народна школа, національне шкільництво, рідна мова, середовище, принцип народності.

Постановка наукової проблеми. У розвитку шкільництва в Україні значне місце посідає постать І.Ющишина, галицького педагога ХХ століття. Сучасний український дослідник І Зайченко цілком справедливо й заслужено називає його борцем за національну школу [1, с.18]. У час розбудови школи, на засадах гуманізації й демократизації вважаємо доцільним звернутися до концептуальних положень розвитку національної школи, обґрунтованих І.Ющиним, та, на жаль, не до кінця зреалізованих. Актуальність ідей педагога пов'язана передусім із спрямованістю на пошук моделі нової школи, пристосованої до потреб українського суспільства.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. З огляду на актуальність означеного аспекту досі недостатньо досліджень, в яких проаналізовано концепції педагогів минулого, зокрема І.Ющишина, щодо системи шкільництва в Україні. Дослідницький інтерес в даному випадку полягає в тому, щоб акцентувати на меті, змісті нової, національної школи. початку ХХ століття, обґрунтованих І.Ющиним. Метою статті є узагальнення засад розбудови національної школи в контексті актуалі-

зації проблеми її реформування в Україні.

Аналіз наукових досліджень та публікацій.

Проблема розвитку шкільництва в Україні початку ХХ століття, мети, завдань змісту освіти в тодішній школі розглядалася у працях Д.Герцюка, І.Мельник, І.Курляк, С.Лаби, Б.Ступарика, І.Зайченка, Т.Завгородньої. Безпосередньо педагогічну концепцію і внесок І.Ющишина в історію розвитку національної школи вивчали Р.Михайлишин, Б.Ступарик, Д. Герцюк та ін.

Виклад основного матеріалу. Цілком вмотивованим, на нашу думку, є висновок Б.Ступарика та Р.Михайлишина, що теоретична педагогічна спадщина І.Ющишина – важливе джерело для розвитку теорії і практики національної освіти в незалежній Україні [2, с.86].

Оскільки діяльність Ющишина мало досліджена, вважаємо за доцільне подати його короткі біографічні відомості Ющишин Іван – уродженець с.Залужжя Збарзького району на Тернопільщині. Дати життя - 18.11.1883 – 23.10.1960. Навчався у початковій школі й Тернопільській учительській семінарії. 27 років пропрацював учителем у селах тодішнього Збарзького повіту, проявивши непересічний талант як педагога-практика, так і

теоретика української національної школи. Був директором школи, працював у Міністерстві освіти, у Львівському міському відділі освіти, відділі освіти Української Центральної Ради, а згодом – у Львівській науковій бібліотеці. Окрім освітянської праці чимало зусиль і часу віддавав громадській роботі – був організатором селянських хорів, головою філії «Прогресу» Українського Педагогічного Товариства «Взаїмна Поміч Українського Вчителства», обирався до Галицького та Варшавського Союзу в різні роки початку ХХ століття, редагував часопис «Учитель» з 1911 року [1;3], виконував обов'язки секретаря органу Вільної учительської спілки – журналу «Вільна Українська школа» (виходив у Києві в 1917-1919рр.).

Саме під редагуванням Ющишина у часописі «Учитель» систематично публікувалися статті з проблеми національної системи освіти й виховання. Педагог утверджував думку, що «національна школа повинна вирости з «духу народу», будуватися на його традиціях, власній історії, черпати силу з «питомих національних потреб» [4, с.104-105]. Автор був переконаний, що ідеал рідної школи можна створити лише на основі синтезу власної шкільної традиції, історії та потреб сучасності.

В умовах полонізаційної освітньої політики польського уряду І.Ющишин сміливо й рішуче відстоював ідею створення нової, національної школи, прогнозуючи її модель. Стрижневою була авторська позиція щодо пріоритетного завдання нашої школи – формування національної свідомості у вихованців, почуття єдності із своїм народом, а також людством. Безумовно, існуючі в Галичині школи «пройняті чужим духом» не могли виконати це завдання.

Прогресивні діячі цього часу М.Грушевський, І.Франко, О.Іванчук, М.Лозинський, С.Томашевський у своїх працях обґрунтовували засади побудови нової школи. І.Ющишин у своїх працях «О моральнім вихованню молодежи», «Рідна мова в рідній школі», «які реформи потрібні в народнім шкільництві в Галичині?», «Спільні змагання і обов'язки» та ін. розкриває реальну картину тодішнього шкільництва в краї, накреслює шляхи його поліпшення. Аналіз розвитку шкільництва в Україні дав змогу І.Ющишину резюмувати, що «з часу розпаду київсько-князівської держави в нас не було національної школи, хоч змагання до національної освіти ніколи не покидали свідомих піонерів відродження»[5,с.231].

Педагог писав: «Ми, українці, своєї національної педагогії і педагогів не мали і не маємо. За вийком Сковороди, який в правдивім розумінні слова педагогія ніколи з ним не зустрічався, ми не можемо згадати ні одного поважного імені з людей, що на своїх раменах тягли тяжке ярмо нашого інтелектуального відродження»[5,с.232].

Педагог справедливо відзначав, що тодішня народна школа «се правдивий глум над правом й рівністю чоловіка і акцентує, що право влаштування національної освіти і виховання є найсвятіше право кожного культурного народу, воно «не сміє стати нічим і ніяким монополем». І.Ющишин, розмірковуючи над змістом і завданнями школи, впевнено визначає головним завданням школи моральне виховання. При цьому домінуючу роль він відводить вчителю як моральному прикладу для вихованців. Значний інтерес становлять міркування педагога щодо суспільного значення і місця школи в системі суспільного виховання майбутніх громадян.

На початку ХХ століття, у добу національного ренесансу особливо цінними були тверді переконання автора в тому, що школа мусить «жити і розвиватися під промінням національної ідеї: усе в ній мусить бути овіяне національним духом, а короною її діяльності повинні бути свідомі національно члени народу» [6,с.229]. І.Ющишин бачив, що у тодішня галицька народна школа мало допомагає у вивченні рідної мови. Водночас із вивченням етики, історії, географії, геометрії, арифметики, астрономії. у галицькій школі, за словами педагога спостерігалося «повне неучтво найелементарніших основ просвіти – читання і писання» [6,с.231]. Для реалізації завдань школи важливим відзначає автор підручник, який має об'єктивно і скрупульозно відображати історію і культуру народу.

Теоретичний аналіз і узагальнення здобутків вітчизняної й зарубіжної педагогіки, багаторічний учительський досвід І.Ющишина дав можливість дійти висновку, що школа має прямувати до перетворення й поліпшення умов суспільного життя. Цінними для сучасної школи вбачаємо виокремлені автором пріоритетні цілі школи, які зводяться до наступних: розвивати в молоді фізично-індивідуальні здібності; почуття єдності з усім народом, а в дальшій мірі з людством, розвивати солідарність, справедливість, лояльність, повагу до індивідуальності та любов до ближнього, бажання до колективного життя, послух, чемність, пильність у роботі і навчанні, працьовитість і услужливість, порядок, відва-

гу, правдомовність, любов до родичів і ближнього, милосердя, скромність, ширість, відвертість.

Одним із важливих завдань національної школи педагог визначав формування патріотизму. Цінним при цьому відзначаємо таке застереження І.Ющишина: «Не проповідуючи найменшого шовінізму і національної нетерпимості, треба навчити молодіж всьо своє рідне любити: село, хату, нарід, звичаї, рідну землю і історію, народну поезію і писану літературу, науку, а над все рідну мову, котру чоловік мусить зберігати, як найбільшу святош і найдорожчий духовний скарб народі» [6,с.323].

Великою заслугою педагога є те, що він підтримав активний рух українських діячів цього часу щодо створення альтернативної до державної приватної системи шкільництва. Як відомо, за його активної участі в 1910 році в с.Білозірцях (Тернопільщина) було створено першу приватну школу на Збаражчині [2,с.16]. Досвідчений вчитель, знавець психології дітей, І.Ющишин з глибоком розумінням підходив до накреслення завдань школи, змісту, шкільного навчання. Передусім у його наукових пошуках яскраво проступає доцільність забезпечення у школі фізичного, духовного, психологічного комфорту дітей. Педагог переконаний, що гармонійний розвиток особистості, виховання майбутнього громадянина, господаря своєї країни досягається завдяки вивченню рідної мови, історії, географії та інших українознавчих предметів. У складних умовах полонізації краю І.Ющишин пише спеціальну статтю «Місце рідної мови в програмах навчання», де акцентує на домінантній ролі рідної мови в навчанні й вихованні.

Неординарним і цікавим є його порівняння народу, його мови з сонцем і призмою. Вивчення мови педагог справедливо пов'язує не тільки з духовною культурою й літературою, але й з історією, географією, господарством та всіма особливостями мистецького життя.

Учитель з глибоким переконанням стверджує, що вивчення кожного предмету має бути зв'язано з наукою про людину й громадянство, головню про українську людину й українське громадянство. За висловом автора «програмною віссю навчання стає рідне середовище. Пізніше таку думку ми простежуємо у В.О.Сухомлинського, який акцентував на доцільності створення сприятливого освітньо-виховного середовища. Співзвучні міркування щодо ролі освітньо-виховного середовища в формуванні особистості школяра із позиціями су-

часних дослідників (В.Мелешко, І.Мельник, М.Семенюк, Р.Пріма, С.Попиченко, І.Радченко, С.Рогальської, О.Савченко, М.Ткачук та ін.). Зазначимо, що особливо І.Ющишин акцентує на місцевих цінностях середовища в навчальних і виховних процесах. У пояснювальній записці до проекту програм для українських шкіл Галичини автори (серед них і І.Ющишин) підкреслювали передусім зв'язок середовища з рідною територією, кров'ю й традиціями українського народу. З огляду на це, тут же зазначалося на необхідності починати навчання у найнижчих класах з найближчого довкілля дитини – рідної хати, школи, села, околиці, повіту.

І головний акцент у програмах зроблено на тому, що «школа повинна дати українській дитині національну свідомість, розбудити в ній національно-патріотичні чесноти» [9,с.75].

У статті «Середовище й програма навчання в народніх школах» І.Ющишин ґрунтовно й аргументовано аналізує й доводить цінності середовища, які допомагають дитині засвоювати критерії нового відчуття, думання й праці [10,с.171]. У школі і через школу, на думку педагога, водночас із цінностями середовища дитина мусить переродитися й виховатися на нового, й творчого громадянина. І все таки на перше місце І.Ющишин ставить рідну мову дитини, рідну мову її батьків, рідну мову соціального середовища.

Не обминає увагу педагога особа вчителя в тодішній школі, його стан та роль в житті вихованців й суспільства.

Цікавими є міркування І.Ющишина щодо самоуправління в школі, організації гурткової та позакласної роботи, фізичного виховання. Однак зазначені аспекти вимагають подальшого вивчення й узагальнення.

Висновки. Вищевикладене дозволяє констатувати, що ключовою позицією у педагогічній концепції І.Ющишина було визначення школи найважливішим чинником розвитку нації та суспільного прогресу. Педагог, ставлячи вивчення рідної мови на перше місце в школі, однак не вважав це єдиним шляхом націоналізації шкільництва. Провідним автор виділяв принцип народності. Умови успішної роботи школи, виховання в ній, за твердим переконанням вчителя-практика, знавця теорії педагогіки є опора на здобутки наукової, практичної педагогіки, психології, народної педагогіки.

Ми переконані, що творче і критичне вивчен-

ня, переосмислення концептуальних положень педагогіки І.Ющишина допоможе реформувати сучасну школу на засадах гуманізації й демократизації, з урахуванням викликів сьогодення.

Перспективи подальших наукових пошу-

ків ми вбачаємо у детальному вивченні поглядів І.Ющишина на роль вчителя у школі, організацію самоуправління, гурткової роботи, індивідуальності учня.

Список використаних джерел:

1. Ступарик Б., Михайлишин Р. Педагогічна концепція Івана Ющишина/Б.Ступарик, Р.Михайлишин. – Івана-Франківськ. – «Лілея – НВ», 1998. – 88с.
2. Зайченко І. Іван Ющишин – борець за національну школу/І.Зайченко//Рідна школа. – 1996. - №5-6. – С.18-21.
3. Бойко В. Про діяльність учителя Івана Ющишина/Бойко В.//Збаражчина. – Т.2. – Нью – Йорк – Париж – Сідней –Торонто. – 1985. – С.344.
4. Ющишин І. Які реформи потрібні в народнім шкільництві в Галичині?/Ющишин Іван//Діло. – 1910. – С.226-231.
5. Ющишин І. Рідна мова в рідній школі/Ющишин Іван//Учитель. – 1910. – Ч.15-16. – С.229; Ч.16-17. – С.20-22,С.323.
6. Ющишин І. Українське педагогічне товариство (ред. стаття)/Іван Ющишин//Учитель. – 1912. – Ч.7. – С.194-195.
7. Наукові програми в народних школах третього степеня для дітей української національності//Шлях виховання й навчання. – 1934. – Кн.1. – С.1-6.
8. Середовище й програми навчання народніх школах//Шлях виховання й навчання. – 1933. – Кн.4. – С.161.

IVAN YOUSHCYSHYN. MAIN PRINCIPLES OF THE NEW NATIONAL SCHOOL

Summary. The article is dedicated to the views of a well-known halician pedagogue of the XX century I. Youshchyn on school, its role in the society and child's life. The author gives an analysis of pedagogical conception worked out by the great educator, the expert of pedagogical theory, its tasks and ways of reformation on the principles of humanism and democracy.

On the basis of comments about the content and tasks of national school we can see that he considers teaching in the native language to be the main principle of national school. However he doesn't lessen the role of other school subjects in the educational process. The author also stresses on his argumental understanding the role of surroundings in life, in teaching and bringing-up the rising, generation. I. Youshchyn considers that the leading role in creating school on national traditions belongs to the principles of nation and patriotism, avoiding shovinizism in the educational process.

Keywords: *pedagogical conception, national school, the native language, surroundings, the principle of nation.*